

Nr 29.

Ankom till riksdagens kansli den 12 april 1932 kl. 3.30 e. m.

*Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning
om pensionering av vissa arbetare vid Tumba bruk.*

I skrivelse den 11 februari 1932 hava *fullmäktige i riksbanken* gjort framställning i fråga om pensionering av vissa vid riksbankens pappersbruk vid Tumba anställda arbetare.

I nämnda skrivelse hava fullmäktige till en början, under hänvisning till en vid skrivelsen fogad redogörelse rörande anställnings- och avlöningsförhållandena för arbetarpersonalen vid Tumba bruk — vilken redogörelse här icke torde behöva återgivas — såsom allmän motivering för sitt förslag anfört följande:

De arbetare, som vunnit stadigvarande anställning vid bruket, kvarstanna i regel i tjänst ända till dess de på grund av ålder nödgas lämna sin anställning. Detta förhållande kan till viss del tillskrivas den specialutbildning, som de egentliga pappersarbetarna få vid bruket och som gör, att de icke utan svårighet kunna vinna anställning i sitt yrke utanför Tumba bruk, då tillverkningen av papper därstädes så gott som uteslutande äger rum för hand. Ordnad pensionering saknas för brukets arbetare. Denna omständighet har medfört, att arbetare få kvarstanna i arbetet, så länge deras kroppskrafter tillåta dem att utföra åtminstone sysslor av mindre ansträngande art. I särskilda fall hava fullmäktige, då fullständig arbetsoförmåga inträtt, tillerkänt vederbörande arbetare understöd. Sedan 1896 har detta förekommit i fråga om sex personer.

Under sistförflutna året har den ordningen tillämpats, att arbetare, som överskridit 70 års ålder, fått vidkännas inskränkning i arbetstiden med därav föranledd reducerad avlöning.

Att draga försorg om mindre arbetsför personal på sätt nu angivits måste ur flera synpunkter anses mindre tillfredsställande. Vid sådant förhållande och då pension eller understöd författningsenligt eller genom särskilda beslut av riksdagen tillerkänts andra i statens tjänst anställda arbetare, synes pensionering böra beredas jämväl i Tumba bruks tjänst anställd arbetarpersonal, som på grund av ålder eller sjukdom fått arbetsförmågan väsentligt nedsatt.

Härtill bör emellertid läggas, att för närvarande arbetstillgången vid Tumba bruk är förhållandevis ringa. Detta har sin orsak dels däri, att en större beställning av papper, vilken medfört arbete för bruket under flera år, numera är färdiglevererad utan att från annat håll nya beställningar erhållits, dels ock den omständigheten, att avtalet med postverket om leverans av skrivstämpelpapper av ekonomiska skäl icke medgiver, att mer än en del utav behovet av detta papper tillverkas vid Tumba bruk. Nu antydda för-

hållanden hava lett till bland annat, att driften vid bruket sedan hösten 1930 varit inställd under lördagar samt att under tiden efter den 1 november 1930 ett trettiotal arbetare måst entledigas. Inskränkningen av arbetstiden har föranlett minskning av inkomsterna. Men även för bruket såsom sådant är det givetvis förenat med olägenheter att hålla driften igång under endast fem veckodagar. En ytterligare inskränkning av arbetarantalet synes därför ofrånkomlig. Det låter sig dock icke göra att fortsätta entledigandet av de senast antagna arbetarna, enär vid fortsatta entlediganden bruket skulle komma att gå miste om arbetare, som, anställda före år 1924, redan förvärvat betydande yrkesskicklighet och vilka äro av stort värde för vidmakthållande av en god rekrytering till de mera ansvarsfulla posterna. En pensionering av de allra äldsta arbetarna synes i stället vara den naturligaste utvägen för åstadkommande av jämvikt mellan arbetstillgång och arbetskraft vid Tumba bruk.

Vad därefter angår frågan, hur pensioneringen lämpligen bör ordnas, hava fullmäktige erinrat, att endast vissa grupper av statsanställd arbetarpersonal hittills fått sin tjänstepensionering författningsenligt reglerad. Visserligen hade under de senare åren åtskilliga förslag väckts om medgivande av pensionsrätt åt övriga ej pensionsberättigade arbetargrupper. Intet av dessa förslag hade emellertid hittills ansetts böra genomföras. Vid sådant förhållande syntes det fullmäktige icke heller vara lämpligt att nu fastställa särskilda pensioneringsbestämmelser för personal vid Tumba bruk. Pensionering av nämnda personal syntes i stället böra tillsvidare ordnas på samma sätt, som för närvarande vore fallet beträffande flertalet personalgrupper, för vilka icke funnes författningsenligt ordnad pensionering, nämligen genom beslut av riksdagen efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall.

Enligt fullmäktiges mening böra till pensionering nu i första hand ifrågakomma de arbetare vid bruket, som uppnått en levnadsålder av minst 70 år. Antalet av dessa arbetare uppgår till 12, därav 11 män och 1 kvinna. Samtliga hava varit anställda i brukets tjänst under en avsevärd tid, minst 32 och högst 76 år.

I fråga om dessa personers anställnings- och avlöningsförhållanden m. m. hava fullmäktige medelat följande uppgifter, nämligen

beträffande *Per Johan Oscar Tyrenius*, att han, som är född den 21 oktober 1843, varit anställd vid bruket sedan 1 november 1855; att han arbetat såsom andre formare till år 1918, varefter han arbetat å skiljerummet; att han under de senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit förutom fri bostad och vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 2 640 kronor för år; att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 704 kronor för år i samband med att hans arbetstid inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete; samt att hans arbetsförmåga är nedsatt;

beträffande *Johan Leonard Odelius*, att han, som är född den 29 september 1851, varit anställd vid bruket sedan den 1 november 1863; att han under ett tiotal år arbetat såsom läggare och därefter till år 1918 såsom

guskare, då han tilldelades arbete å skiljerummet; att han under de senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit förutom fri bostad och vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 3 360 kronor för år; att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 704 kronor för år i samband med att arbetstiden för honom inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete; samt att hans arbetsförmåga är nedsatt;

beträffande *Carl Gustav Almqvist*, att han, som är född den 20 februari 1852, varit anställd vid bruket sedan den 1 november 1864; att han arbetat såsom läggare till år 1881, då han befordrades till förman, i vilken ställning han arbetade till år 1926; att han efter sistnämnda år arbetat såsom vanlig pappersarbetare, att han under de senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit förutom fri bostad med vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 3 420 kronor för år; att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 800 kronor för år i samband med att arbetstiden för honom inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete; samt att hans arbetsförmåga är nedsatt;

beträffande *Frans Johan Nordqvist*, att han, som är född den 12 februari 1847, varit anställd vid bruket sedan den 1 maj 1869; att han därefter och till 1918 bestritt brandvaktssysslan; att han f. o. m. sistnämnda år utfört diverse arbeten; att han under senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit förutom fri bostad med vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 2 280 kronor för år; att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 704 kronor för år i samband med att arbetstiden för honom inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete; samt att han numera på grund av allmän kraftlöshet och åderförkalkning är oförmögen till arbete;

beträffande *Johan August Andersson*, att han, som är född den 7 januari 1853, varit anställd vid bruket under tiden den 1 oktober 1866—27 maj 1872 samt sedermera från den 1 november 1876; att han arbetat vid gasverket samt såsom eldare till år 1918, varefter han arbetat såsom pappersarbetare; att han under de senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit förutom fri bostad med vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 2 820 kronor för år; att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 704 kronor för år i samband med att arbetstiden för honom inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete; samt att hans arbetsförmåga är nedsatt;

beträffande *Johan Petter Andersson*, att han, som är född den 5 januari 1855, varit anställd vid bruket sedan den 1 november 1881; att han arbetat såsom jordbruksarbetare till år 1883, då han genom olycksfall under tröskningsarbete förlorade ena armen; att han efter sistnämnda år arbetat såsom ångpanneeldare till år 1903, varefter han varit oxdräng samt utfört diverse arbeten vid bruket; att han under de senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit förutom fri bostad med vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 2 640 kronor för år; att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 704 kronor för år i samband med att arbetstiden för honom inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete; samt att hans arbetsförmåga på grund av sjukdom (åderförkalkning) är avsevärt nedsatt och att denna nedsättning med sannolikhet är för framtiden bestående;

beträffande *Nils Johan Stenbeck*, att han som är född den 20 september 1854, varit anställd vid bruket sedan den 1 oktober 1882, efter att dess-

förinnan varit anställd såsom svarvare vid statens järnvägars verkstäder; att han innehar anställning vid bruket såsom formbindare; att han under de senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit, förutom fri bostad med vedbrand, kontant avlöning, som utgjort i medeltal 4 800 kronor för år; att hans kontanta avlöning f. o. m. samma dag uppgått till 3 600 kronor för år i samband med att arbetstiden för honom inskränktes i förhållande till den vanliga;

beträffande *Johan Erik Larsson*, att han, som är född den 15 december 1852, varit anställd vid bruket sedan den 1 april 1886; att han haft anställning som kusk till år 1921, varefter han utfört diverse arbeten; att han under de senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit förutom fri bostad med vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 2 400 kronor för år; samt att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 704 kronor för år i samband med att arbetstiden för honom inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete;

beträffande *Axel Fredrik Dahlström*, att han, som är född den 2 augusti 1855, varit anställd vid bruket sedan den 24 oktober 1888; att han började sin anställning med att arbeta å mekaniska verkstaden, där han sedan blev förman; att han under de senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit förutom fri bostad med vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 4 080 kronor för år; att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 800 kronor för år i samband med att arbetstiden för honom inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete; samt att han under senaste året varit på grund av sjukdom oförmögen till arbete;

beträffande *August Holmgren*, att han, som är född den 26 augusti 1858, varit anställd vid bruket sedan den 1 september 1899; att han dessförinnan innehåft anställning vid Forsa pappersbruk; att han arbetat såsom andre formare till år 1927, varefter han utfört arbete på skiljerummet; att han under de senaste fem åren före den 1 november 1930 åtnjutit förutom fri bostad med vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 3 360 kronor för år; samt att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 704 kronor för år i samband med att arbetstiden för honom inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete;

beträffande *Johan Gottfrid Svensson*, att han, som är född den 10 september 1861, varit anställd vid bruket sedan den 24 oktober 1873; att han efter arbete under ett tiotal år såsom läggare befordrades till andre formare; att han under de senaste fem åren före den 1 november 1931 åtnjutit förutom fri bostad med vedbrand kontant avlöning, som utgjort i medeltal 3 480 kronor för år; samt att hans kontanta avlöning f. o. m. sistnämnda dag uppgått till 1 704 kronor för år i samband med att arbetstiden inskränktes i förhållande till den vanliga och att han tilldelades lättare arbete; samt

beträffande *Lydia Karolina Andersson*, född Nygren, att hon är född den 20 augusti 1860 och sedan år 1898 änka efter lumparbetaren vid bruket Axel Andersson; att hon år 1889 erhöll anställning vid bruket såsom lumparbeterska; att hennes arbetsförmåga på grund av sjukdom (tuberkulos) är avsevärt nedsatt och att denna nedsättning med sannolikhet är för framtiden bestående; att hon förutom fri bostad med vedbrand under de senare åren uppburit en avlöning av i medeltal omkring 1 800 kronor; samt att hon efter sin avlidne make åtnjuter understöd med 40 kronor i månaden.

Enligt uppgift av förvaltaren vid bruket hava samtliga nu nämnda arbetare under sin tjänstetid gjort sig förtjänta av de bästa vitsord för nit, uppförande och skicklighet. Samtliga manliga arbetare utom Holmgren hava för trohet och nit tilldelats Kungl. sällskapet Pro Patrias stora guldmedalj.

En sammanställning av de sålunda lämnade uppgifterna om ifrågavarande arbetares levnadsålder och anställningstid visar följande siffror (under rubriken »anställningstid» anges inom parentes det antal anställningsår, som framkommer, därest — i anslutning till för statsförvaltningen i allmänhet gällande regler om beräkning av tjänstår för pension — hänsyn tages endast till anställningsår efter 18 års ålder):

	Levnadsår	Anställningstid
Tyrenius	88	76 (70)
Odelius	80	68 (62)
Almqvist	79	67 (61)
Nordqvist	84	62 (62)
Svensson	70	58 (52)
Andersson, Aug.	78	55 (51)
Andersson, J. P.	76	50 (50)
Stenbeck	77	49 (49)
Larsson	79	45 (45)
Dahlström	76	43 (43)
Holmgren	73	32 (32)
Andersson, Lydia	71	42 (42)

Fullmäktige hava härefter upptagit frågan om de pensionsbelopp, som lämpligen i förevarande fall borde utgå. Härom anföra fullmäktige:

Det har syntts fullmäktige vara skäligt, att vid bestämmande av pensionsbeloppen hänsyn icke tages till den avlöning vederbörande för närvarande uppbär, då denna avlöning givetvis påverkats av deras nuvarande på grund av hög levnadsålder föranledda nedsatta arbetsförmåga. Icke heller synes man böra avväga pensionsbeloppens storlek med hänsyn tagen till de avlöningsförmåner vederbörande åtnjutit i genomsnitt under ett visst antal år före uppnådda 70 levnadsår, vilken åldersgräns här förutsattes för pensionering. I stället synes man böra utgå ifrån den avlöning, som under de senaste fem åren utbetalats till arbetare i den ställning, som nu ifrågavarande anställningshavare innehade under levnadsåldern 65—70 år.

En sammanställning av förhållandena i förevarande avseende giver följande resultat:

Anställningshavare	Anställning vid en levnadsålder av 65—70 år	Beräknad årslön exkl. naturaförmåner kronor	Naturaförmåner kronor	Summa kronor
Tyrenius	andre formare	3 720	400	4 120
Odelius	guskare	3 720	400	4 120
Almqvist	förman	4 320	400	4 720
Nordqvist	brandvakt	3 000	400	3 400

Anställningshavare	Anställning vid en levnads- ålder av 65—70 år	Beräknad årslön exkl. naturaför- mån timer kronor	Naturaför- mån timer kronor	Summa kronor
Andersson, Aug.	eldare	3 120	400	3 520
Andersson, J. P.	oxdräng	2 640	400	3 040
Stenbeck	förbindare	4 800	800	5 600
Larsson	kusk	2 640	400	3 040
Dahlström	förman	4 320	400	4 720
Holmgren	andre formare	3 720	400	4 120
Svensson	andre formare	3 720	400	4 120
Andersson, Lydia . . .	lumparbeterska	1 800	225	2 025

I förestående sammanställning hava de åtnjutna naturaförmånerna upptagits enligt följande värdering: 3 rum och kök 700 kronor, 2 rum och kök 500 kronor, 1 rum och kök 300 kronor samt enkelrum 200 kronor, varjämte fri vedbrand uppskattats till 100 kronor för ordinarie arbetare och 25 kronor för extra arbetare. Visserligen åtnjuta några av de i sammanställningen upptagna arbetarna numera förmån av fri bostad om 2 rum och kök. Men då denna förmån först tillkommit huvudsakligen under de senaste tio åren, medan dessförinnan samtliga arbetare endast hade 1 rum och kök, synes rimligt, att i förevarande avseende endast räknas med fri bostad av sistnämnda omfattning. En undantagsställning intager förbindaren Stenbeck, som åtnjutit och fortfarande åtnjuter förmån av fri bostad om 3 rum och kök.

Vidkommande härefter frågan om pensionsbeloppens storlek hysa fullmäktige den meningen, att det i förevarande fall näppeligen låter sig göra att fastställa nämnda belopp enligt den praxis, som i allmänhet gäller vid pensionering av arbetare i statens tjänst. Pensionsbeloppen skulle enligt fullmäktiges mening i dylikt fall bliva för låga. Vad angår förevarande arbetargrupp, torde nämligen hänsyn böra tagas till de stora anspråk, som i olika avseenden ställas på densamma. Den utbildade arbetaren vid pappersbruket har att utföra ett precisionsarbete, som står på höjdpunkten av vad som presteras inom pappersfabrikationen. Men dessutom måste med hänsyn till arbetets art ställas särskilt stora krav på hederlighet och pålitlighet hos arbetaren. Visserligen har vid tillverkningen av sedelpapper utvecklats ett noggrant och tillförlitligt kontrollsystem, men det oaktat måste det under arbete varande materialet under olika tillverkningsstadier stå under förmännens och arbetarnas vård och ansvar. Det bör också i detta sammanhang framhållas, att under årtal något för sedlar avsett papper icke förkommit eller kunnat utnyttjas i obehörigt syfte. Brukets arbetarpersonal fyller de strängaste fordringar på ärlighet och redlighet. Detta förhållande bör till stor del tillskrivas den goda anda, som kan sägas vara nedärva genom den betydelsefulla släkttredition, som utbildat sig bland arbetarna vid bruket. Detta förhållande är av allra största värde för riksbanken. Då pensioneringen torde få anses såsom en av de största förmåner, som äro förenade med anställning i statens tjänst, torde utsikterna att erhålla en i förhållande till avlöningen väl avvägd pension ytterligare underlätta möjligheterna att bevara en god arbetarpersonal vid Tumba bruk.

Vad nu sagts gäller givetvis icke arbetare vid bruket, vilka ej äro sysselsatta med själva papperstillverkningen. Emellertid torde det vara förenat med stora olägenheter att använda olika principer för pensioneringen av arbetarna vid pappersbruket. Då därjämte, såsom framgår av framställ-

ningen här nedan, skillnaden i avlöning mellan olika arbetargrupper vid bruket medför, att för arbetare, som icke syssla med mera kvalificerat arbete, de föreslagna pensionerna icke bliva osedvanligt höga, torde samma grunder för pensioneringen böra tillämpas för samtliga arbetare.

Fullmäktige hava icke förbisett den invändningen mot de nu angivna principerna för pensioneringen av arbetare vid Tumba bruk, att desamma kunna tänkas få konsekvenser ifråga om pensioneringen av andra grupper av i statens tjänst anställda arbetare. Med hänsyn till såväl den särställning, pappers bruket intager, som även arbetets art och avlöningens storlek torde likväl enligt fullmäktiges förmenande en dylik invändning sakna verklig betydelse.

Med hänsyn till vad sålunda anförts torde det icke vara orimligt, om pensionsbeloppen i förevarande fall avvägas enligt något så när samma grunder som för ordinarie statsanställda, vilket icke minst motiveras med den synnerligen långa anställningstid vid bruket, vederbörande i allmänhet kunna uppvisa. Givetvis torde dock hänsyn böra tagas till den omständigheten, att arbetarna vid Tumba bruk icke erlagt pensionsavgifter. I allmänhet utgår pension till befattningshavare i statens tjänst med motsvarande avlöning med belopp, utgörande omkring 65 procent av avlöningen. Därvid anses $\frac{2}{3}$ av pensionen motsvara statens bidrag och $\frac{1}{3}$ såsom befattningshavarens tillskott genom erläggande av pensionsavgifter. Den del av pensionen, som motsvarar statens bidrag, utgör således något mer än 40 procent av avlöningen. I förevarande fall synas därför pensionsbelopp, utgörande 40 procent av avlöningen, kunna anses såsom skäliga.

Emellertid torde det vara lämpligt att, till undvikande av alltför växlande pensionsbelopp, sammanföra ifrågasvarande manliga arbetare i vissa grupper. Sålunda torde till en första grupp böra hänföras förmän med en avlöning av 4 720 kronor, varav 40 procent utgör 1 888 kronor. Pensionen torde för denna grupp böra fastställas efter sedvanlig avrundning till 1 896 kronor. Till en andra grupp synas böra hänföras de arbetare, som tjänstgjort såsom andre formare och guskare med en avlöning av 4 120 kronor, varav 40 procent utgör 1 648 kronor. Pensionen torde för denna grupp sålunda böra fastställas till 1 656 kronor. Till en tredje grupp synas övriga arbetare böra hänföras. Avlöningarna variera i denna grupp mellan 3 520 kronor och 3 040 kronor. Medeltalet härav utgör 3 320 kronor, vilket belopp torde böra betraktas såsom avlöning i förevarande fall. Härav utgör 40 procent 1 328 kronor. Pensionen torde alltså för denna grupp böra fastställas till 1 332 kronor.

En särställning intager *formbindaren Stenbeck*. Han kan icke direkt hänföras till arbetarpersonalen utan torde snarare betraktas såsom konstförvant. Hans inom vårt land erkända skicklighet inom ifrågasvarande yrke har otvivelaktigt varit av utomordentlig betydelse för Tumba bruk. Det synes därför skäligt, att han erhåller en pension, som motsvarar de löneförmåner han under många år till den 1 november 1930 åtnjutit. Enligt sammanställningen här ovan utgjorde hans avlöning 5 600 kronor. Härav utgör 40 procent 2 240 kronor. Pensionen för Stenbeck torde böra fastställas till ett belopp av 2 244 kronor.

Beträffande slutligen *lumparbeterskan Lydia Andersson* har i sammanställningen ovan angivits en avlöning av sammanlagt 2 025 kronor. Härav utgör 40 procent 810 kronor. Emellertid torde pensionen för henne böra fastställas till 900 kronor, då det till henne utgående änkeunderstödet samtidigt kommer att indragas.

Beträffande en av förevarande arbetare, nämligen *Holmgren*, skulle möjligen kunna sättas i fråga, att med hänsyn till tjänstårens antal pensionen borde något reduceras. Då emellertid *Holmgren* före anställningen vid Tumba pappersbruk arbetat vid andra pappersbruk och sålunda redan då var fullt yrkesutbildad, synas starka skäl tala för, att pensionsbeloppet för honom icke reduceras. I annat fall skulle måhända svårigheter uppkomma för pappersbruket att vid behov kunna erhålla yrkesutbildad personal utifrån.

Å de nu föreslagna beloppen bör *dyrtidstillägg* icke utgå.

Angående tidpunkten för pensioneringens ikraftträdande samt i fråga om möjligheterna för arbetarna att efter pensionering kvarbo vid bruket hava fullmäktige slutligen anfört följande:

Vad angår tidpunkten, då här avsedda arbetare böra överföras på pensionsstat, torde densamma böra fastställas till den 1 juli 1932, dock med undantag för *Stenbeck*. Med hänsyn till *Stenbecks* särskilda yrkesskicklighet är det av betydelse för pappersbruket att kunna draga nytta därav, så länge han är i stånd att deltaga i arbetet. Fullmäktige hålla före, att det bör få ankomma på fullmäktige att besluta, när *Stenbeck* bör överföras på pensionsstat.

Till sist vilja fullmäktige erinra därom, att vid Tumba bruk ofta förekommer, att arbetarna generation efter generation äro anställda vid bruket. Ett betydande antal av nu förevarande arbetare äro födda inom brukets område och hava vuxit upp därstädes. Det synes därför skäligt, att de beredas tillfälle att även under sin återstående livstid kvarbo vid bruket. Möjlighet härtill torde även kunna beredas, då för närvarande god tillgång till bostäder finnes vid Tumba bruk. Fullmäktige förutsätta, att brukets ledning mot skälig hyresersättning upplåter bostäder åt de pensionärer, som så önska.

Under återopande av vad sålunda anförts hava fullmäktige hemställt, att bankoutskottet ville föreslå riksdagen medgiva, att envar av följande arbetare vid Tumba bruk måtte, räknat från och med den 1 juli 1932, under sin återstående livstid av brukets medel uppbära årlig pension, därå dyrtidstillägg ej må utgå, till följande belopp, nämligen *Nils Johan Stenbeck* 2 244 kronor, envar av *Carl Gustav Almqvist* och *Axel Fredrik Dahlström* 1 896 kronor, envar av *Per Johan Oscar Tyrenius*, *Johan Leonard Odelius*, *August Holmgren* och *Johan Gottfrid Svensson* 1 656 kronor, envar av *Frans Johan Nordqvist*, *Johan August Andersson*, *Johan Petter Andersson* och *Johan Erik Larsson* 1 332 kronor samt slutligen *Lydia Karolina Andersson*, född *Nygren*, 900 kronor; dock med rätt för fullmäktige att låta med pensioneringen av *Stenbeck* anstå, till dess fullmäktige så finna lämpligt.

Utskottet. Såsom av fullmäktiges skrivelse framgår, saknas för närvarande en ordnad pensionering för den vid riksbankens pappersbruk vid Tumba anställda arbetarpersonalen. Bruket har emellertid dragit försorg om äldre arbetare på sådant sätt, att dessa fått kvarbliva i anställning, så länge de kunnat utföra åtminstone mindre ansträngande sysslor. Under den senaste tiden har därvid tillämpats den ordningen, att arbetare, som överskridit 70

års ålder, fått vidkännas minskning av arbetstiden med därav följande nedsättning i avlöningen.

Även om olägenheterna med detta sätt att bereda utkomst åt icke fullt arbetsduglig personal varit mindre framträdande, så länge arbetstillgången vid bruket varit god, medför berörda anordning med nu rådande arbetsförhållanden vid Tumba bruk ett hinder för ett rationellt ordnande av bruksdriften. För undanröjande av detta hinder är det enligt utskottets mening önskvärt, att en direkt pensionering av de äldsta arbetarna äger rum.

Av skäl, som fullmäktige i sin skrivelse anfört, torde emellertid några generella grunder för pensionering av arbetarpersonalen vid Tumba bruk icke för närvarande lämpligen böra genomföras. I avvaktan på lösningen av den sedan länge aktuella frågan om ävägbringande av pensioneringsbestämmelser för arbetarpersonal i allmänhet i statens tjänst torde pensionering av brukets arbetare i stället böra äga rum efter en prövning av riksdagen i varje särskilt fall.

Det förslag i sådant hänseende, som av fullmäktige nu framlagts, avser pensionering av sådana arbetare vid bruket, vilka uppnått 70 års ålder. Inom utskottet har ifrågasatts, att åtgärder skulle vidtagas för pensionering även av arbetare med något lägre ålder, förslagsvis 67 eller 65 år. Då emellertid nu ej är fråga om antagande av generella pensioneringsgrunder, har utskottet ansett sig icke böra föreslå fixerandet av någon bestämd åldersgräns för pensionering. Det torde böra ankomma på bruksledningen och fullmäktige i riksbanken att, utan att tillsvida vara bundna av bestämda regler beträffande ålder för arbetarnas avgång ur tjänst, successivt framlägga förslag om pensionering, i den mån detta finnes påkallat för ett lämpligt ordnande av arbetsförhållandena vid bruket. Utskottet biträder alltså fullmäktiges förslag med avseende å omfattningen av den pensionering, som nu bör äga rum.

Vad angår storleken av de pensioner, som i förevarande fall böra beviljas, skulle dessa enligt fullmäktiges förslag utgöra — med bortseende dels från formbindaren Stenbeck och lumparbeterskan Lydia Andersson, till vilka utskottet senare återkommer, dels från arbetaren J. A. Andersson, vilken enligt utskottet tillhandakommet meddelande avlidit den 19 mars 1932 — för Almqvist och Dahlström 1 896 kronor, för Tyrenius, Odelius, Holmgren och Svensson 1 656 kronor samt för Nordqvist, J. P. Andersson och Larsson 1 332 kronor för år. Fullmäktige hava förutsatt, att dyrtidstilllägg icke skulle utgå å nämnda belopp. Enligt utskottets mening böra emellertid, så länge dyrtidstilllägg utgå å pensioner av statsmedel i allmänhet, jämväl pensionerna för bär ifrågavarande personer så avvägas, att dyrtidstilllägg å beloppen kunna i vanlig ordning beräknas.

Efter den omräkning av pensionsbeloppen, som erfordras för att pensionerna med därå belöpande dyrtidstilllägg, beräknade enligt nu gällande

grunder, skola giva samma totalförmåner, som avses i fullmäktiges förslag, skulle beloppen bliva respektive 1 644 kronor, 1 416 kronor och 1 128 kronor. Dessa belopp kunna synas något höga i förhållande till de pensioner, som i allmänhet pläгат beviljas åt arbetare i statstjänst. Utskottet delar emellertid fullmäktiges mening därom, att de jämförelsevis höga avlöningar, som utgått i dessa fall, de osedvanligt långa anställningstider, ifrågavarande arbetare kunna räkna, samt de särskilda förhållanden i övrigt, vilka äro rådande vid Tumba bruk, göra det påkallat att pensionsbeloppen för ifrågavarande personer icke tillmätas alltför knappt. Icke minst bör vid detta spörsmåls bedömande tagas hänsyn därtill, att arbetarna i fråga på grund av vid bruket hittills tillämpad praxis haft anledning räkna med att få kvarstanna i tjänst, så länge de förmått utföra arbete av mindre ansträngande beskaffenhet. På grund av vad nu anförts finner utskottet någon väsentlig erinran icke vara att göra mot fullmäktiges förslag. I syfte att säkerställa, att ett föregripande av en blivande prövning av frågan om generella pensionsgrunder för den här avsedda arbetarpersonalen undviks, har utskottet emellertid ansett sig böra ifrågasätta någon jämkning nedåt av de föreslagna beloppen, förslagsvis till 1 596 kronor för Almqvist och Dahlström, till 1 368 kronor för Tyrenius, Odelius, Holmgren och Svensson samt till 1 092 kronor för Nordqvist, J. P. Andersson och Larsson.

Vad angår formbindaren Stenbeck, har utskottet med hänsyn till vad fullmäktige anfört intet att erinra mot att honom tillerkännes ett pensionsbelopp, som — inklusive dyrtidstillägg — giver ungefär den totala pensionsförmån, som av fullmäktige föreslagits. I enlighet härmed förordar utskottet för Stenbeck en pension av 1 968 kronor.

I fråga om lumparbeterskan Lydia Andersson har utskottet däremot funnit det av fullmäktige föreslagna pensionsbeloppet — vilket efter avdrag av dyrtidstillägg motsvarande belopp utgör endast 756 kronor årligen — vara alltför lågt i förhållande till de pensioner, som i allmänhet pläгат tillerkännas arbeterskor i statstjänst. Med hänsyn till Lydia Anderssons tjänstetid har utskottet ansett pensionen böra fastställas till 900 kronor årligen, varå — liksom på samtliga övriga här avsedda pensioner — dyrtidstillägg i vanlig ordning bör utgå.

Mot vad fullmäktige i övrigt anfört och föreslagit finner utskottet icke anledning till erinran.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må medgiva, att envar av följande anställningshavare vid Tumba bruk må, räknat från och med den 1 juli 1932, under sin återstående livstid av brukets medel uppbära årlig pension med nedan angivna belopp, nämligen

Nils Johan Stenbeck 1 968 kronor, Carl Johan Almqvist och Axel Fredrik Dahlström 1 596 kronor, Per Johan Oscar Tyrenius, Johan Leonard Odelius, August Holmgren och Johan Gottfrid Svensson 1 368 kronor, Frans Johan Nordqvist, Johan Petter Andersson och Johan Erik Larsson 1 092 kronor samt Lydia Karolina Andersson, född Nygren, 900 kronor; dock med rätt för fullmäktige att låta med pensionering av Stenbeck anstå, till dess fullmäktige finna lämpligt.

Stockholm den 12 april 1932.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Lindgren, Stendahl, Berling, Bjurström, Bodin* och *Lindström*;

från andra kammaren: herrar *Bäcklund, Lovén, Svensson* i Betingetorp, *Wikström, Höglund* i Göteborg, *Leffler, Olson* i Göteborg och *Hammarlund*.

Reservation

av herrar *Lindgren, Stendahl, Bodin, Olson* i Göteborg och *Hammarlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom av fullmäktiges skrivelse framgår — — — kunna i vanlig ordning beräknas (lika med utskottets yttrande sid. 8—9).

Efter den omräkning — — — och 1 128 kronor. Dessa belopp hava synts utskottet vara alltför höga i förhållande till de pensioner, som i allmänhet pläгат beviljas åt arbetare i statstjänst. Sålunda må erinras, att förmän bland kvalificerade yrkesarbetare i statsanställning, t. ex. vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori, hittills regelmässigt icke erhållit högre pensionsbelopp än 1 452 kronor årligen; jämväl för övriga i fullmäktiges skrivelse avsedda grupper äro de ifrågasatta pensionerna högre än hittills i närmast jämförliga fall vanliga pensionsbelopp. Till stöd för sitt förmånligare förslag hava fullmäktige åberopat bland annat, att särskilda skäl i förevarande fall talade för att pensionsbeloppen ställdes i direkt förhållande till de utgående lönerna samt att

de synnerligen långa anställningstider, varom här är fråga, motiverade en gynnsammare pensionsberäkning än i allmänhet. För sin del vill utskottet häremot framhålla att, även om den för Tumba bruks arbetare tillämpade lönenivån otvivelaktigt är högre än för yrkesutbildad arbetarpersonal i allmänhet i statstjänst, denna omständighet icke synes utgöra tillräckligt skäl för en avvägning av pensionsbeloppen på sätt i fullmäktiges förslag skett, när pensionerna för olika grupper av arbetarpersonal i statsanställning hittills icke plägat i nämnvärd mån varieras med hänsyn till förefintliga skiljaktigheter i lönenivån. Vidare må erinras, att det förhållandet, att arbetarna i fråga fått under osedvanligt lång tid kvarstå i tjänst med en i förhållande till arbetsprestationerna tämligen gynnad avlöningsställning, i och för sig inneburit en betydande förmån, som knappast lärer böra föranleda en undantagsställning i pensionshänseende. På grund av vad nu anförts har utskottet ansett de av fullmäktige föreslagna pensionsbeloppen böra, i närmare anslutning till hittillsvarande praxis beträffande pensionering av arbetarpersonal i statstjänst, nedsättas till 1 452 kronor för Almqvist och Dahlström, till 1 260 kronor för Tyrenius, Odelius, Holmgren och Svensson samt till 996 kronor för Nordqvist, J. P. Andersson och Larsson.

Vad angår formbindaren Stenbeck — — — icke anledning till erinran (lika med utskottets yttrande sid. 10).

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må medgiva, att envar av följande anställningshavare vid Tumba bruk må, räknat från och med den 1 juli 1932, under sin återstående livstid av brukets medel uppbära årlig pension med nedan angivna belopp, nämligen Nils Johan Stenbeck 1 968 kronor, Carl Johan Almqvist och Axel Fredrik Dahlström 1 452 kronor, Per Johan Oscar Tyrenius, Johan Leonard Odelius, August Holmgren och Johan Gottfrid Svensson 1 260 kronor, Frans Johan Nordqvist, Johan Petter Andersson och Johan Erik Larsson 996 kronor samt Lydia Karolina Andersson, född Nygren, 900 kronor; dock med rätt för fullmäktige att låta med pensionering av Stenbeck anstå, till dess fullmäktige finna lämpligt. »